

Værenderkanforståersprog

SåergodegamleRortyatterpåbanenmedetdebatindlægomsandhed, erkendelse, forståelse og metafysik. Med Gadamer -citatet "Værenderkanforståersprog" som titel (bragt i sidste nummer af Semikolon), slår Rorty et væsentligt slag for anti-realismen. Også denne gang er det med afsæt i sine gencocktail af hermeneutik, dagligsprog, filosofi og pragmatisme. Selvom dets sjældent er originalt, hvad Rorty har sagt, er det alligevel ofte en provokerende effekt. Denne gang er jeg næsten enig med Rorty – også og alligevel over hovedet ikke. Deter et spørgsmål om nuancer, men nuancer kan være realt afgørende og vække oprør. Deter en kendt sag, at de bitreste kampe kan kæmpes mellem nært beslægtede synspunkter. Desuden kan ingen igesig frifor at male med grovere penselstrøg, når modstanderens synspunkt skal skitseres. Karikaturer er altid lettere at forholde sig til.

Fordelen ved Rorty er, at han skriver med analytikerens klarhed. Så er man i det mindste frifor at forstærke ulle dechifre unødigt dunkeltale, inden man indtager kamposition (hvis man venters så længe. Saliger den jomfruelig læser, der ikke ved det blottes syn af net på forfatteren får sit udsyn blændet af tungt artilleri!).

Jeg vil klart melde ud, at jeg finder det omsonst at begive mig i en diskussion af Rortys Gadamer-læsning. Sligen idkæres systemer overlader jeg til betonkontinentalister, der alligevel har opgivet at beskæftige sig med dens progeksterne virkelighed, og derfor har helliget sig eksperimentelle og filologiske studier.

Jeg vil koncentrere mig om én pointe, nemlig Rortys variant af idealisme/nominalisme/hermeneutik, der hævder, at: "ingen beskrivelse af objekter er sand i forhold til objektets naturen end den" (s.5). Beskrivelser kan således ikke supplere i dybden, kuni' bredden'. Hvadder gør en beskrivelse god og relevant, er dens grad af sammenhæng med og (velogså dens) evne til at supplere hidtidige beskrivelser.

Hvorledes afgør man, hvornår en beskrivelse supplerer og hænges sammen med de hidtidige? Man må ifølge Rorty ikke anvende kriterier, idet man der ved antager: "at fremtidens sprog skulle være i hænderne på nutidens... Deter dets samme som at tro på, at vin ukan konstruere et arkivsystem, som vil have et passende rum for alt, hvadder eventuelt måtte dukke op i fremtiden" (s.10). I stedet byder Rorty os med Habermas at opretholde en vedvarende herredømme fri dialog.

Sandhed bliver i midlertidige kriterier helt uopnåelig, idet den evt. enighed, der skal befordres, er afhængig af kohærens, kun kan opnås ved anvendelse af kriterier for begrundelse. Kohærenshvilere på begrebet, ikke omvendt. Og hvis man ikke kan nå til enighed om hvornår en beskrivelse er supplerende og forenelig med de eksisterende, hvordan kan man så hævde, at: "[v]i forstår materien bedre, efter at Hobbes' korpuskler er blevet erstattet med Daltons atomer og siden hen med Bohrs" (s. 6)? 'Bedre' i forhold til hvad? Ikke sagens selv sine ekstra-sproglige virkelighed, da et sådant metafysisk uhyre er osnægtet. Hvorfor så oven i hovedet anvende termen 'forstå'? Vi *forstår* jo ikke noget som helst, hvis det blot drejer sig om "opfindelsen af endiskurs" (s. 5), med mindre 'forståelse' kun angiver en social aktivitet. Med andre ord: hvis man ikke engang kan fastslå kohærens på kriterier for budet og korrespondens på metafysikforbudet, så er alle beskrivelser radikalt ligegyldige, da de end ikke kan sammenholdes.

Kohærenshvilere på kriterier for identiteten af det beskrevne, idet det ikke er meningsfuldt at tilskrive kohærenstil beskrivelser, der ikke omhandler samme genstandsområde. Ved at operere med en "identificerende beskrivelse" (s. 6 i onlineversion. Giderducheckereferencen) i stedet for "forestillingen om den inderste natur" (Ibid. Giderducheckereferencen), er man nødt til at gøre sig afhængig af sagens "reale essens" (Ibid. Giderducheckereferencen), som en korrespondensteori beskylde for at være. Også behøver jeg ikke engang indvende, at man sagtens kunne forestille sig en blanding af livsverdensbilleder, som kunne forenes med de fleste andre, men at det ikke af den grund var oplysende og end sig interessant. Mere forståelse er ikke det samme som bedre forståelse; forståelse er et kvalitativt begreb (Rortys linje) og konsekvent mellem kvalitative og kvantitative: "forøgelse af vores forståelse... jo flere beskrivelser... desto bedre vores forståelse... distinktionen mellem mindre og større forståelse..."). Hvis ikke teorien kan blive 'pøbelvælde' (demokratiske sandhedsbegreb), må tanken om en sammenføjning af forskellige beskrivelser godt gå deres vej.

Hvad angår korrespondens, så er den egentlige forskel mellem Rorty og undertegnede ikke hans insisteren på behovet for mangesupplerende beskrivelser, men at han nægter at referere til noget sprogeksternt, og at nogle beskrivelser er 'bedre' end andre *tout court*. Jeg er heller ikke af den overbevisning, at virkeligheden lader sig indfange af en (non-trivielt) beskrivelse. Ej heller, at forestillingen om en universalmediator-teori (radikalkonstruktivisme, idealisme) for erkendelse kan kombineres med en korrespondensteori for sandhed. Hvad jeg er nødt til at opponere mod er af skrivningen af verdenssproget afhængige eksistensen

mangelpå kvalificering af de forskellige beskrivelser. Det tilhører simpelthendenværste form for antropocentrisk humanisme, en udpræget vulgær hermeneutik, hvormans samme n-blander semantik, erkendelsesteori og ontologi og slutter frad et banalt forhold, at verden kun lader sig beskrive i sproget, at sproget endestationen for beskrivelsesaktiviteten.

Det pseudosyllogistiske argument synes at være:

1. "Vi forstår aldrig noget uden taget ud fra en beskrivelse..."
2. "...og der er ingen privilegerede beskrivelser" (s. 6)

Den første præmiseribedste faldtrivielt, og reelt forker t. Hvis forståelsen for ære stilen hermeneutiske fascisme, gives der selv sagt intet uden for sproget – heller ikke forståelse. Det teoretisk klassisk intellektualistisk, men fejlagtig opfattelse. Forståelse er et mere primitivt fænomen end diskursivitet og sprog. Forståelse vil være både logisk og historisk på en mere umiddelbar interaktion med verden, hvor ved virkelighedens aspekter oprindeligt gestalter sig som konsekvens af vore handlingsinteresser. Et forholdogså kognitionsforskningen har sandsynliggjort ved at færdiggøre begreber skrops af ledte metaforiske karakter (Lakoff og Johnson) og handlingsbetingede taksonomi (Rosch). Hvis ikke viskaluditrascendentale fantasier, så må vi kunne godtgøre, hvorledes vi overhovedet forstår beskrivelser. Vi forstår beskrivelser, ved at de hæfter sig på en mere umiddelbar forståelse. Beskrivelser laborerer og artikulerer vort forståelse, de funderer den ikke. Iså fald vil vi jo ikke forstå dem, da vi ingen beskrivelse ville besidde til at forstå dem med. Rorty opererer altså med en cirkularitet (hvis ikke hans omklæde hermeneutiker for modentlig kun regner for et sundhedstegn), hvor han i siniverfor at tildele sproget (beskrivelse) prioritet glemmer, hvad han skulle forklare forståelsen. Idensammen hængende det interessante at notere, at såvel hermeneutikken, som Rorty hævder at repræsentere, som den form for interaktivisme som jeg plæderer for, istor udtrækning har deres udgangspunkt i *Seinundzeit*. Sagen er nok den, at det oppositioner repræsenterer hver deres sydepunkt i Heideggerstænkning, hhv. den lurende sprogidéalisme og tanken om mennesket som umiddelbart 'fortroligt' omgang med det som givelses. En fortrolighed der ikke skyldes, at verdengår restløst op i vort sprog, men at vort sproglighed netop ikke er nødvendig for mange aktiviteter.

Den anden præmiserogså uheldig. Det er rimeligt at hævde, at deringen privilegerede beskrivelser gives (hvis 'privilegerede' indikerer normativitet eller endnu værre *primaphilosofia*), men hvad med kvalificerede beskrivelser? Fordi der intet klart hierarki gives for forskellige beskrivelser, betyder det ikke, at der ikke gives mere eller mindre relevante, køn-

struktive og slidstærke beskrivelser. Relativiteten afvorer forskellige beskrivelser angiverne t-
op, at relativt til et givent perspektiv, er en bestemt optik bedst egnet: Hvis vi vælger, at b e-
skrive dette aspekt, er denne forklaring bedst. Deter derfor også korrekt, at tænkningens b e-
grebslige hierarkier ikke modsvarer ontologiske hierarkier. Ikke desto mindre vil jeg hell e-
re være i besiddelse af begreber som 'kraft', 'energi', 'selvorganisation' og 'kognit ion', hvis
jeg skal beskrive virkeligheden, end "fodbold" og "aubergine". No gle begreber hars let og ret
mered eskriptiv prægnans end andre .

Rortys vagheder, at han, trods sine egenhåndsmod sådanne aktiviteter, synes at
argumentere mod nogle hardcore "techies". Defindes dog ikke længere især lig rigt mål (men
karikaturens som nævnt et effektivt retorisk sigte korn). Selvom han heroisk forsøger at in d-
skrives i kontinentalismens krig mod scientismen, så hars situationen ændret sig siden Hu s-
serl, Heidegger og Gadamer drog de første spadestik i naturvidenskabernes shownefernis. På
sin vis har den hermeneutiske læresejret sig ihjel. Ikke manges seriøse videnskabsfolk kunne
længere drømme om fuldstændig at negligere muligheden af alternative beskrivelser – ja å-
garden mulige umulighed af 'sande' beskrivelser. En sådan fallibilisme er dog stadig mil evigt
fra en beskrivelsesmæssig 'political correctness'. Det første angår det principielle fravær af
eksklusivitet i vores beskrivelser, det andet en afvejning af rimeligheden i at betvivle velfund e-
redeteorier. Hermed benytter jeg mig af to klassiske argumenter for videnskabelig re alisme
(som jeg dog kun er mode rattilhænger af), nemlig 1) at antagelsen om at videnskaben fors ø-
ger at afdekke ensprog - og bevidsthedsafhængig virkelighed lægger sig i forlæ ngelse af
commonsense og dermed er begrundet 'bottom up' af en umiddelbar før -videnskabelig erf a-
ring ved verden , og 2) at videnskabens konstruktions - og forudsigelse smæssige succeser en
indikator på dens 'tagive rden'.

Ad 1) Selvom commonsense aldrig bør anvendes som repressiv totalitarisme, udgør den
det proto -teoretiske udgangspunkt for vores laborerede teorier da nnelser og bør konsulteres som
sådan. Rorty er karakteristisk tilhænger af, at vores teoriers så vidt muligt sammenvæves, men
det er vanskeligt at forene hans relativt rabiata standpunkt med commonsense (dets a mmekan
siges om relativitetsteorien, men den fi nders i argumentinæstepunkt. Det bør b emærkes, at
argumenterne for videnskabelig realisme udgør en klynge af beslægtede argumenter, der ikke
hver for sig er tilstrækkelige). De fleste kendte naturvidenskabelige teorier lader sig heller
ikke rekonstruere instrumentalistisk, men forudsætter uafhængighed af den menneskelige b e-
vidsthed. Hermed mener jeg, at mange teorier ikke forbliver meningsfulde, hvis det tolkes som

blottediskurser. F.eks. neodarwinismen, dersom teorier om hvorledes (og hvorfor) biologiske organismer samt deres egenskaber – herunder bevidstheden med dens begreber – er opstået, ikke selv (ontologisk) kan afhænge heraf. Bevidstheden er et tilfældigt (ontologisk) produkt af evolutionen – ikke omvendt.

Ad 2) Videnskabelig realisme er ikke en slutning: ”fradefaktum, at et bestemt deskriptivt vokabular gør det muligt for os at forudsige og udnytte objekternes kausale magt, tildens påstand at dette vokabular tilbyder den bedste forståelse af disse objekter end nogen andre” (s. 9). Derimod er grundtanken, at kontinuerlige successtrødsalterindikatorer på en vis påviselig sundhed, imodsætning til teorier der på ingen måde kan udsættes for virkelighedens reaktion. Jeg siger derfor ikke, at naturvidenskaberne er sande, fordi de virker, eller at ’virksomhed’ er et universelt sandhedsideal, men at det er sandt at de virker, og at virkningerne er konkret. Man må adskille det, at vi vælger at opfatte naturens som af dækkelig på en bestemt måde (*incasu* naturvidenskabens) også der eller resultaterne af forskningen. Det første er selvsagt et kulturprodukt og en ”diskurs”. Men at atombomben, penicillin og mobiltelefoner findes og virker er ingen diskurs og er ikke som sådanne afhængige heraf. Rorty taler om ”hjelpsomhed” af et givent ”vokabular” (ibid.) som et kvantitativt sandhedsparameter, men derefter følger den ligende anti-realistiske retriæte ender i en særdeles dubiøs udlægning af bemeldt ”hjelpsomhed” som ”kampe om at fange forestillingsevnen, og om at få andre mennesker til at bruge en sæt vokabular” (s. 10). Det værdigens ælsomme missionerende form for hjælpsomhed. Enhjelpsomhed er ikke besiddelse af tekster til mål. Det må dog være det bedste bud på en fuldbyrdet teoretisk dekadence.

Jeg ser ingen grund til at fortsætte, da vi alle ligevel ikke undgår skyttegravskrigen og alle de gamle argumentatoriske travere. Rorty har forså vidt ret i, at teorier er behæftet med en vis vilkårlighed, og vore positioner udtrykker forevist en norm, der ikke endegyldigt kan begrundes. Derfor vil jeg afslutte med to opbyggelige redi:

α) Der er uendeligt langtfra en teori om muligheden for tildens rimelighed;

β) få år glæde af en blind reduktionisme, færre af en humanistisk manierisme.